

Recenzja pracy doktorskiej mgr Małgorzaty Klajn-Bućko

Recenzent:

prof. dr hab. Maria Banaszkiewicz-Bryła

Akademia Muzyczna im.I.J.Paderewskiego w Poznaniu

Poznań, dnia 2 listopada 2025 r.

Dotyczy

Decyzji Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w sprawie powierzenia mojej osobie funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim pani Małgorzaty Klajn-Bućko w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Temat pracy doktorskiej: **„Wykonawca wobec formy mobilnej- problemy i strategie wykonawcze na przykładzie realizacji wybranych kompozycji mobilnych na klawesyn Earle’a Browna i Romana Haubenstocka-Ramatiego”**

Zlecniodawca opinii

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Pismo z dnia 1 października 2025 r. sygnowane podpisem Przewodniczącego Rady, dr hab. Jarosława Wróblewskiego, prof.UMFC.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pani Małgorzaty Klajn-Bućko **„Wykonawca wobec formy mobilnej- problemy i strategie wykonawcze na przykładzie realizacji wybranych kompozycji mobilnych na klawesyn Earle’a Browna i Romana Haubenstocka-Ramatiego”** składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym i opisu dzieła, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne obejmuje prezentację następujących kompozycji:

Earl Brown

- *Nine Rarebits* (1965) – wersja I na klawesyn solo
- *Nine Rarebits* – wersja II na klawesyn solo i taśmę

Roman Haubenstock – Ramati

- *Catch I* (1968) na klawesyn solo i live electronics
- *Chordophonie I* (1976) – cykl I na klawesyn solo, cykl II na klawesyn solo i elektronikę

Nagranie zrealizowano 18 i 19 sierpnia w Jeleniej Górze- Jagniątkowie.

Realizator dźwięku, montaż nagrania – Aleksander Sobecki

Instrument użyty do nagrania – dwumanuałowa kopia instrumentu francuskiego o skali GG-g3, 440 Hz

Ocena dzieła artystycznego

Dzieło artystyczne przedstawione przez panią Małgorzatę Klajn-Bućko w ramach pracy doktorskiej stanowi wybór klawesynowych form mobilnych dwóch kompozytorów Earle’a Browna i Romana Haubenstocka- Ramatiego.

Jest to przedsięwzięcie bardzo oryginalne w zamyśle, ale też ze wszech miar interesujące pod względem badawczym - podejmuje temat praktycznie nieobecny we współczesnej praktyce klawesynowej, w sposób pionierski ukazując proces wykonawczy jako akt twórczy. Jednym z założeń badawczych Doktorantki było wyeksponowanie charakterystycznych cech warsztatu kompozytorskiego w utworach tak specyficznych jak mobile i ich praktyczna realizacja w przełożeniu na medium instrumentalne, w tym przypadku klawesyn. Oczywiście jest, że realizacja tak zarysowanego projektu jest przedsięwzięciem bardzo wymagającym i prawie niemożliwym do pokonania dla wykonawcy bez doświadczenia w zakresie interpretacji muzyki współczesnej, a wręcz awangardowej. Pani Małgorzata Klajn-Bućko legitymująca się wieloma sukcesami na tym polu niewątpliwie miała wszelkie dane ku temu, aby podjąć się tego wyzwania, a efekt finalny w postaci nagrania prezentuje się w sposób wysoce satysfakcjonujący. Opierając się na komentarzach przytaczanych przez Autorkę w opisie dzieła „...forma mobilna stanowi jeden z najbardziej złożonych i zarazem niedostatecznie rozpoznanych obszarów muzyki XX wieku, wymagający zarówno świadomości

strukturalnej wykonawcy jak i analitycznej aktywności”.

Jednoczesna kontrola parametrów czasowych, wariantowanie poszczególnych sekcji i realizacja techniczna to elementy wymagające bardzo skrupulatnego przygotowania i olbrzymiego wysiłku koncepcyjnego na pierwszym etapie pracy nad kompozycją. W mobilach z jednej strony partytura inicjuje działania wykonawcy, z drugiej daje możliwość i wymaga realizacji pomysłów własnych. Opis tych poszukiwań stanowi pasjonujące studium strategii wykonawczych i ostatecznych wyborów Doktorantki. W swoich interpretacjach Kandydatka poszukuje oryginalnych i najbardziej trafnych rozwiązań dla ukazania istoty wykonywanych dzieł, eksponuje element wyrazowy, błyskotliwość sekwencji figuracyjnych. Odniesienia do partytury, dobór rejestrów to elementy głęboko przemyślane i służące budowie formy i ekspresji. Decyzja o umieszczeniu w nagraniu dwóch wersji *Nine Rarebits* w sposób spektakularny ukazuje różne konteksty tej samej treści w realizowaniu partytury, wynikające z zakomponowanej odmienności. Podobne walory posiada prezentacja *Chordophonie I* (cykl I solo i cykl II z elektroniką).

Niewątpliwą wartością utworów o formie mobilnej jest, jak to określają sami kompozytorzy „nieprzewidywalność wykonania, ciągła zmienność przy stałej powtarzalności” - wykonawca jest stawiany w sytuacji przymusu lub alternatywy integracji przestrzeni muzycznej. Wysoki poziom świadomości ostatecznego kształtu dzieła to zdecydowany atut wykonania pani Małgorzaty Klajn-Bućko, dzieło artystyczne jest bardzo efektowne i atrakcyjne w odbiorze. Poszukiwanie brzmienia i kształtu każdego utworu odbywa się tu faktycznie na kanwie wiedzy i doświadczenia instrumentalnego. Artystka bardzo sprawnie porusza się w zmiennym charakterze utworów, ale oprócz nienagannej techniki i wielkiej swobody gry, pokazuje swój własny świat muzyczny, przejawiający się w głębokim wnikięciu w zamysł kompozycji, pełnym fantazji i swobody operowaniu tekstem muzycznym i we własnym spojrzeniu na każdy z prezentowanych utworów.

Interpretacje te dają przekonanie o bardzo dużych możliwościach instrumentalnych klawesynistki, świetnej technice, wyrazistej, czytelnej artykulacji, swobodzie w ukazywaniu skomplikowanych przebiegów, ale nade wszystko pokazują niezwykłą świadomość dążenia do założonego kształtu artystycznego dzieła.

Z pewnością wykonanie utworów tworzonych w XX wieku mogłoby interesująco zabrzmieć na współczesnym klawesynie pedałowym, bardziej adekwatnym do prezentowanej literatury, ale przyjmuję konieczność decyzji o wyborze innego instrumentu Doktorantki jako powód wystarczający do tej zmiany, która dała bardzo interesujący efekt dźwiękowy.

Konkludując - wykonanie dzieła artystycznego przez panią Małgorzatę Klajn-Bućko jest niezwykle satysfakcjonujące i oceniam je bardzo wysoko.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego mgr Małgorzaty Klajn-Bućko zawiera wstęp, trzy rozdziały, omawiające kolejno różne zagadnienia, związane bezpośrednio z badanym problemem oraz podsumowanie i bibliografię. Do opisu dołączone jest nagranie DVD prezentujące wykonanie dzieła artystycznego w połączeniu z materiałem nutowym (czy raczej graficznym) kompozycji, co pozwala na śledzenie wykonania i szczegółową analizę interpretacji.

Pierwszy rozdział skupia się na szerokim i wieloaspektowym przedstawieniu definicji formy mobilnej w sztuce, w odniesieniu do jej pierwotnego znaczenia i przeniesienia na obszar muzyki. Podkreśla jakie znaczenie miały mobile w twórczości Earle'a Browna i Romana Haubenstocka-Ramatiego i umiejscawia je w szeroko pojętej współczesnej literaturze klawesynowej. Wiele miejsca poświęca okolicznościom powstania i charakterystyce kompozycji tego typu. Każdy z utworów zamieszczonych w dziele artystycznym jest opisany według schematu – tło powstania/ charakterystyka notacji/ charakterystyka formy, co daje spójną i logiczną całość i wspólny punkt odniesienia do poszczególnych elementów muzycznych prezentowanych form. Cały opis dzieła zyskuje tym samym bardzo jasną i przejrzystą formę. Kluczowym dla niniejszej dysertacji jest rozdział trzeci traktujący o procesie realizacji partytur i strategiach wykonawczych. Stanowi on cenne źródło dla potencjalnych wykonawców. Doktorantka analizuje swoje wybory interpretacyjne w kontekście historii innych wykonania i w odniesieniu do własnych decyzji związanych z użyciem historycznego instrumentu (przy braku możliwości pedałowej zmiany rejestrów). Opisane zostały również trudności pojawiające się przy wykonaniu wybranych kompozycji w czasie rzeczywistym tzn „na żywo” oraz przy wykonaniu kompozycji na klawesyn solo, bez wspomaganie drugiego instrumentu.

Praca opisowa jest w swej formie bardzo skondensowana, zawiera treści najważniejsze, a zamieszczone w podsumowaniu wnioski niosą wiele bardzo cennych wskazówek w zakresie wykonawstwa form awangardowych i konieczności zdefiniowania zmiennych, często abstrakcyjnych elementów dzieła.

Konkluzja

Praca doktorska mgr Małgorzaty Klajn-Bućko „**Wykonawca wobec formy mobilnej - problemy i strategie wykonawcze na przykładzie realizacji wybranych kompozycji mobilnych na klawesyn Earle’a Browna i Romana Haubenstocka-Ramatiego**” stanowi oryginalne osiągnięcie artystyczne i niewątpliwie przyczynia się do rozwoju dyscypliny artystycznej: sztuki muzyczne. Badania nad tematyką form mobilnych w muzyce klawesynowej są zarówno w obszarze muzykologicznym jak i instrumentalnym zjawiskiem pionierskim i unikatowym. Niniejsza praca bazuje na wnikliwej analizie popartej wieloletnim doświadczeniem Doktorantki w zakresie wykonawstwa współczesnego, a jedyne w tej chwili w polskiej fonografii nagranie stanowiące dzieło artystyczne jak i cała warstwa teoretyczna prezentuje dużą kompetencję i wiedzę Kandydatki w zakresie poruszanych zagadnień.

Oceniając całokształt pracy doktorskiej – zarówno dzieło artystyczne jak i opis dzieła można z satysfakcją stwierdzić, że Doktorantka spełniła wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn.zm.), stawiane kandydatom do stopnia doktora sztuki.

Pracę przyjmuję bez zastrzeżeń.